

Mesterbrev

Postboks 5145, 0302 Oslo

Kunnskapsdepartementet

Kopi: Nærings- og fiskeridepartementet

Deres referanse:

Vår referanse:

Dato: 9. september 2022

Innspill til arbeidet med melding om fremtidens kompetansebehov (Utsynmeldingen)

Vi viser til Kunnskapsdepartementets pressemelding 17.08.2022 hvor det fremgår at regjeringen våren 2023 skal legge frem en melding om fremtidens kompetansebehov (Utsynsmeldingen). Ifølge pressemeldingen vil regjeringen kartlegge behovet for kompetanse i arbeidslivet og målet er å dekke arbeids- og samfunnslivets kompetansebehov fremover.

Mesterbrevnemnda vil med dette fremme noen innspill til arbeidet med den kommende stortingsmeldingen.

Innledning

Mesterbrevnemnda er et trepartssamarbeid oppnevnt av Nærings- og fiskeridepartementet, og styrer mesterbrevordningen i Norge. Nemnda har ansvaret for mesterkvalifikasjonen, og forvalter, verner, utvikler og kvalitets sikrer mesterkvalifikasjonen. Nemnda har også ansvar for det offentlige mesterregisteret, et register over alle gyldige mestere og mesterbedrifter.

Mesterbrevordningen er et nærings- og kompetansepolitisk virkemiddel. Som næringspolitisk virkemiddel er mesterordningen viktig, i og med at en person som er tildelt mesterbrev har tilegnet seg kompetanse til å etablere og drive en håndverksbedrift i mesterfaget, og å utøve faglig ledelse av de ansatte i bedriften. Videre er mesterkvalifikasjonen et sentralt virkemiddel for å sikre et seriøst arbeidsliv. Og som et kompetansepolitisk virkemiddel er mesterbrevordningen den høyeste kvalifikasjonen en fagarbeider kan oppnå. Siden opprettelsen av mesterbrevordningen har vel 50 000 fagarbeider/håndverkere blitt tildelt mesterbrev.

I dag er det vel 70 mesterfag fordelt på faggruppene bilfag, byggfag, estetiske fag, grafiske fag, matfag, møbel- og trefag og verkstedhåndverksfag.

Kvalifikasjonen Mesterbrev

Mesterkvalifikasjonen er hjemlet i Lov om mesterbrev i håndverk og annen næring, <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1986-06-20-35>, med tilhørende forskrifter og loven er underlagt Nærings- og fiskeridepartementet (NFD).

Mesterkvalifikasjonen er en formell, høyere yrkesfaglig lederkvalifikasjon for håndverkere som ønsker å videreutvikle seg i eget fag. Kvalifikasjonen består av tre komponenter: Fag-/ svennebrev i

Mesterbrev

Postboks 5145, 0302 Oslo

et mesterfag, minimum to års relevant og allsidig praksis i faget og mesterutdanning eller tilsvarende utdanning.

En mester har kompetanse på høyt nivå både som fagekspert og leder. Kvalifikasjonen opparbeides gjennom arbeid kombinert med mesterutdanning eller tilsvarende utdanning, etter oppnådd fag- eller svennebrev i et mesterfag. Som fagekspert har mesteren kompetanse som sikrer faglig kvalitet i utførelse etter gjeldende lover, standarder og normer. Mesteren sikrer innovative løsninger i tråd med god håndverksskikk og har ansvar for faglig utvikling og opplæring av lærlinger og svenner. Som leder har mesteren kompetanse til å etablere og drive små og mellomstore håndverksbedrifter basert på lønnsomhet og fornuftig bruk av ressurser. Mesterkvalifikasjonen er sentral når det gjelder å sikre et seriøst arbeidsliv.

Kvalifikasjonen styres gjennom offentlige, nasjonale studieplaner for hvert enkelt mesterfag. Planene vedtas av Mesterbrevnemnda. Studieplanene er utformet med læringsutbyttebeskrivelser og er utarbeidet i nært samarbeid med fagenes parter.

Mesterutdanningen består av tre fagområder: Bedriftsledelse, faglig ledelse og faglig fordypning. Utdanningen har en varighet på 1 ½ til 2 år, er fleksibel og spesielt tilrettelagt for studenter som er i fullt arbeid.

Mesterkvalifikasjonens lange, internasjonale historie med utgangspunkt i tradisjonelle håndverksbedrifter og laugssamarbeid, er grunnlaget for dagens mesterkvalifikasjon, som har et bredere nedslagsfelt. Kvalifikasjonen er i dag viktig både i privat og offentlig sektor, over hele landet.

Mesterkvalifikasjonen holder et høyt faglig nivå og må forstås på lik linje med utdanningskvalifikasjonene som i dag er innplassert i NKR.

Kompetansebehovet

De siste årene har det kommet en rekke utredninger og analyser av kompetansebehovet, som NHOs kompetansebarometer, Kompetansebehovsutvalget og SSB. I disse, med flere, er det identifisert utdanninger, bransjer og fagområder hvor kompetansegapet er stort og vil øke fremover. Alle disse bidragene er relativt samstemte om at behovet for fagarbeidere og håndverkere er det mest presserende.

I NHOs kompetansebarometer for 2021 ble det for første gang stilt spørsmål om bedriftene har behov for yrkesfaglig kompetanse med mesterbrev. Det var de bedriftene som oppgav å ha behov for yrkesfaglige studieprogrammer eller håndverksfag, i alt 73 prosent av bedriftene, som fikk spørsmål om i hvilken grad de har behov for mesterbrev kompetanse. Av disse oppgav nesten 6 av 10 at de hadde behov for kompetanse med mesterbrev. Barometeret viser at behovet for yrkesfaglig kompetanse med mesterbrev var høyest innen Byggmesterforbundet, Norsk olje og gass, Byggenæringens landsforening (BNL), NELFO og Sjømat Norge. Alle disse landsforeningene hadde en andel som var høyere en gjennomsnittet for alle landsforeninger under ett.

Mesterregisteret

Mesterbrevnemnda har, som nevnt, ansvar for mesterregisteret. Registeret fører oversikt over alle med gyldig mesterbrev, og har opplysninger om den enkeltes mesterfag og personopplysninger. Slik

Mesterbrev

Postboks 5145, 0302 Oslo

kan mesterregisteret enkelt kobles opp mot andre registre slik at også mesterkvalifikasjonen kan inngå i analyser av kompetansebehov og kompetansegap.

Ut fra søknadene om mesterbrev nemnda mottar ser vi at et økende antall har bakgrunn fra fagskoleutdanning. Nemnda ser på den bakgrunn at å få koblet mesterregisteret opp mot andre registre i analyser og utredninger vil bidra til å komplettere bildet av kompetansen arbeidslivet innehar.

En annen viktig verdi av å inkludere mesterkvalifikasjonen i utredninger og analyser er at mesterbrev synligjøres i større grad som god karrierevei for håndverkere og fagarbeidere, og da særlig i et lære-hele-livet perspektiv.

Mesterbrevnemnda vil gjerne bidra slik at mesterregisteret kan inkluderes som en kilde i kunnskapsgrunnlaget om kompetansebehovet i arbeids- og samfunnsliv fremover.

Innplassering av mesterkvalifikasjonen i NKR

Mesterbrevnemnda har fulgt utviklingen av Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring (NKR) fra før rammeverket ble fastsatt av Kunnskapsdepartementet (KD) i 2011. Og spørsmål knyttet til mesterbrevets mulige innplassering i rammeverket har jevnlig vært drøftet av nemnda.

Formålet med NKR er at det skal være et verktøy som skal styrke livslang læring i norsk kontekst og være et forvaltningsverktøy for nasjonale kvalifikasjoner.¹

NOKUT er av KD gitt i oppdrag å evaluere NKR: *"Evalueringen skal gi et helhetlig bilde av hvordan NKR fungerer i dag og gi et grunnlag for videreutvikling"*.²

Mesterbrevnemnda mener at tiden nå er inne for å åpne NKR for formelle kvalifikasjoner som har store deler av sin lange kompetanseopparbeiding i arbeidslivet, blant annet mesterkvalifikasjonen.

Mesterkvalifikasjonen innebærer lære hele livet. Kvalifikasjonen er et eksempel på en sterkere kobling mellom utdanning og arbeidsliv slik det er etterlyst i flere stortingsmeldinger. En innplassering av mesterkvalifikasjonen i NKR vil styrke nasjonal kompetansepolitikk og samtidig gi kvalifikasjonen en tydeligere næringspolitisk rolle.

Mesterbrevnemnda arbeider målrettet for å bidra i viktige samfunnsoppgaver ved å

- bidra til å redusere kompetansegapet ved å sikre høyere yrkesfaglig lederkompetanse
- bedre rekrutteringen til yrkesfag
- ta ansvar for lærlinger og sørge for at de får læreplass
- sikre etablering av nye virksomheter
- være et distriktspolitisk verktøy for sysselsetting og bosetting
- sikre kvaliteten i håndverkstjenester til private og profesjonelle kjøpere
- sikre et kompetent og seriøst arbeidsliv
- bevare viktige håndverkstjenester

¹ <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2017-11-08-1846>

² Kilde: Supplerende tildelingsbrev fra KD til NOKUT, *Statsbudsjettet 2021, kap. 241, post 21 og kap. 275, post 21, Supplerende tildelingsbrev nr. 1 til NOKUT med oppdrag om evaluering av NKR.* (KD ref.:20/4547-37)

Mesterbrev

Postboks 5145, 0302 Oslo

- hindre ulovlig bruk av mestermerket

En innplassering av mesterkvalifikasjonen som en høyere yrkesfaglig lederkvalifikasjon vil kunne bidra vesentlig til en riktig verdsetting og synliggjøring av mesternes kompetanse, til gode for den enkelte mester, for samfunnet og ikke minst til økt rekruttering til mesterfagene.

Mesterkvalifikasjonen har også en viktig rolle i å bevare de små tradisjonelle håndverksfagene hvor læring fra mester-til-lærling er av avgjørende betydning.

Europakommisjonen kom i 2017 med reviderte anbefalinger knyttet til EQF (European Qualifications Framework) hvor de anbefalte at læringsutbytte kan oppnås på ulike måter i formelle, ikke-formelle eller uformelle miljøer i en nasjonal og internasjonal kontekst. I årene etter har det vært en dreining mot at land i større grad inkluderer flere kvalifikasjoner i sine nasjonale rammeverk.

En kartlegging av CEDEFOP viser at etter 2017 har mer enn 20 land inkludert ikke-formelle kvalifikasjoner i sine rammeverk.³ Slik har utviklingen av nasjonale kvalifikasjonsrammeverk (i Europa) bidratt til en endring i synet på læring og kvalifikasjoner. Der Europa har gått langt i også å inkludere ikke-formelle kvalifikasjoner har Norge ennå ikke inkludert formelle kvalifikasjoner, som mesterkvalifikasjonen, i NKR. Slik fungerer NKR som et utdanningsrammeverk, ikke et kvalifikasjonsrammeverk etter forskriftens formålsformulering.

Mesterbrevnemnda mener at NKR i dag ikke dekker viktige kvalifikasjoner på en tilfredsstillende måte. Utviklingen i Norge og ulike nasjonale mål og satsinger har ikke ført til endringer i NKR. Gitt at kompetanse opparbeides på ulike arenaer burde NKR ha blitt videreutviklet. Nemndas oppfatning er at det er behov for nye innplasseringer ved at både mesterkvalifikasjonen og fagskoleutdanninger anses som høyere yrkesfaglig kompetanse, og bør innplasseres på nivå 6. Videre mener nemnda at det må bli en langt sterkere tydeliggjøring av livslang læring utover akademisk fokusering på nivå 6-8. På mange måter haster det å få til et mer moderne syn på NKR.

Mesterbrevnemnda mener at utviklingen av NKR ikke må gå i en retning hvor rammeverket på de høyere nivåene først og fremst er et verktøy for utdanningstilbydere innen høyskole- og universitetssektoren. Arbeidslivet og arbeidslivets parter må på en helt annen måte enn tidligere trekkes markant inn i utviklingsarbeidet, slik at utviklingen går i samme retning som i de mest sentrale landene i Europa med et mer moderne syn på kvalifikasjoner. Det er ikke naturlig at den norske mesterkvalifikasjonen skal stå utenfor NKR.

En fortsatt manglende innplassering i NKR av mesterkvalifikasjonen kan lede til at mesterbrevets rolle som et næringspolitisk og kompetansepolitisk verktøy vil bli nedvurdert og valgt bort av den enkelte fagarbeider. Uten en innplassering vil det på sikt kunne bli en oppfatning at alle mesternes kompetanse ikke ligger på samme høye nivå. Dette fordi mestere som er tildelt sitt mesterbrev med bakgrunn i en fagskoleutdanning vil kunne ha en henvisning til NKR, mens mestere, som har tatt mesterutdanningen, ikke kan oppnå de samme godkjenninger eller sertifiseringer, på grunn av manglende innplassering i NKR. Videre kan følgen også bli at de av den grunn ikke vil være kvalifisert for å delta i konkurranse om oppdrag.

Mesterbrevordningen har altså en viktig rolle både i kompetansepolitikken og i næringspolitikken. For at Mesterbrevnemnda skal kunne være en aktør i politikktutviklingen, er det avgjørende at

---

³ Kilde: Cedefop. *Overview of National Qualifications Framework Developments in Europe 2019*. 2019.

Mesterbrev

Postboks 5145, 0302 Oslo

mesterkvalifikasjonen innplasseres på nivå 6 i NKR. Det vil gi en riktig verdsetting og synliggjøring av mesternes kompetanse til gode for den enkelte mester og samfunnet.

Til tross for en viktig nærings- og utdanningspolitisk funksjon, er mesterbrev en lite synliggjort karrierevei i politiske sammenhenger.

Mesterbrevnemnda mener at den norske mesterkvalifikasjonen skal innplasseres på nivå 6 i NKR på lik linje med andre sammenlignbare europeiske mesterkvalifikasjoner.

Systemstruktur som forsterker kompetansegapet

I nevnte pressemelding gis det interessante perspektiver på hvilke prioriteringer som må eller bør vurderes for den videre utviklingen av utdanningssystemet. Og det står blant annet at *"det er behov for å prioritere utdanninger som er etterspurt fra både studentene og arbeidslivet, og som gir kompetanse som er nødvendig for Norge"*. Ser vi dette opp mot de kompetansekartlegginger som er gjort de siste årene, etterspør arbeidslivet i Norge særlig fagarbeidere.

Det norske utdanningssystemet er bygd opp slik at det alltid er åpning for en som har startet på fag-/yrkesopplæring til å sluses over i en akademisk utdanning. Allerede under videregående opplæring er det mulig å skifte over fra yrkesopplæring til studiespesialisering, og det er mulig å ta påbygning etter endt fagopplæring for å tilegne seg studiekompetanse. En fagarbeider kan også søke om opptak til høyere utdanning gjennom Y-veien. Videre vil en som har gjennomført høyere yrkesfaglig utdanning også gis studiekompetanse. Argumentet for disse ordningene er gjerne at de som har gjort "feilvalg" av utdanning må ha en smidig mulighet til å rette opp dette uten at dette skal ha for store privatøkonomiske og samfunnsøkonomiske konsekvenser.

Og det siste året har det også vært satt i gang et forskningsprosjekt, i regi av HK-dir, hvor det er sendt ut e-post til 230 000 fagarbeidere, hvorav 62 000 fagarbeidere får tilbud om å søke ekstra utdanningsstøtte fra Lånekassen. En støtte som kan gå til både deltids- og fulltidsstudier.

Det er vel og bra at feilvalg av utdanning må kunne rettes opp, men følgen av alle disse ordningene er at det kompetansegapet som har utviklet seg over tid øker som følge av ordningene i utdanningssystemet. Altså at utdanningssystemet bidrar til å forsterke kompetansegapet.

Mesterbrevnemnda mener at i en gjennomgang av *"prioriteringer i utdanningssystemet"* må en også våge å utfordre de prioriteringer som ligger til grunn for det kompetansegapet vi nå står i.

Og Mesterbrevnemnda mener at et grep som bør gjøres for å håndtere kompetansegapet er å styrke "fagopplærings-søyla". Karriereveien for en fagarbeider må kommuniseres tydeligere og vektlegges også i stortingsmeldinger. Med fullføringsreformen (Meld.St. 21 (2020-2021)) er det et mål at *"flere ungdom og voksne skal bestå med studie- eller yrkeskompetanse og være godt forberedt til videre utdanning og arbeidslivet."* I meldingen står det mye om karriereveiledning. Men at en naturlig karrierevei for med yrkeskompetanse er å ta mesterbrev vises det ikke til. Faktisk er ikke mesterbrev, mesterkvalifikasjon eller mesterutdanning nevnt i det hele tatt i meldingen.

Mesterbrevnemnda mener at mesterbrev og mesterkvalifikasjonen må inkluderes i kompetansepolitikken på lik linje med andre utdanninger.

Mesterbrev

Postboks 5145, 0302 Oslo

Samarbeid må til for løse utfordringer

Mesterbrevnemnda og mesterbrevloven er underlagt Nærings- og fiskeridepartementet (NFD) som en del av næringspolitikken. Samtidig er mesterbrevordningen en del av kompetansepolicyen, selv om den reelt sett ikke er inkludert i Kunnskapsdepartementets (KD) utøvelse av kompetansepolicyen.

Mesterbrevnemnda vurderer at det er behov for en nærere dialog mellom NFD og KD, og mellom KD og Mesterbrevnemnda for å inkludere mesterbrevordningen i kompetansepolicyen. I dette innspillet peker nemnda på flere tiltak som bør følges opp for å komplettere utøvelsen av kompetansepolicyen, det er inkludering av mesterkvalifikasjonen i NKR (på nivå 6), og gjøre bruk av mesterregisteret i kunnskapsgrunnlaget. Gjøres disse to grepene vil også mesterkvalifikasjonen fremstå som en naturlig karrierevei også i politikktutviklingen, og med det også inkluderes i karriereveiledningen. Videre vil det og gi et bidrag til å dekke opp kompetansebehovet.

Videre ser mesterbrevnemnda at det er flere ordninger under andre departement som kan knyttes opp mot både kompetanse- og næringspolitikken. Kommunal- og moderniseringsdepartementet har blant annet ansvar for ordningen med sentral godkjenning av foretak.⁴ Justis- og beredskapsdepartementet har ansvar for godkjenning av EL-installasører, som har mange paralleller med mesterkvalifikasjonen. Disse ordningene har både paralleller og berøringspunkter som Mesterbrevnemnda mener bør utredes for å få etablert en bedre samkjøring av ordningene.

Mesterbrevnemnda stiller gjerne i et møte med departementet om vårt innspill til den kommende stortingsmeldingen.

Vennlig hilsen

Heidi Tveide
daglig leder

André Kristiansen
seniorrådgiver

Godkjent elektronisk

---

⁴ Sentral godkjenning av foretak er en frivillig kvalitetsordning som beskriver faglig kompetanse, rutiner for kvalitetssikring og seriøsitet i foretaket. Sentral godkjenning er en vurdering av foretakets kvalifikasjoner vurdert opp mot kravene i [byggesaksforskriften \(SAK10\) kap 9-11.](#)